

Yttrande med anledning av EU-kommissionens grönbok "Från utmaningar till möjligheter: Mot ett gemensamt strategiskt ramverk för EU:s finansiering av forskning och innovation"

Det här dokumentet är ett inlägg i det samråd som är öppet fram till den 20 maj 2011 angående EU-kommissionens grönbok om EU:s kommande finansieringsprogram för forskning och innovation.

Bakom dokumentet står Stockholmsregionens Europaförening (SEF), ett regionalt samarbetsorgan där konstituerande medlemmar är Stockholms stad, Kommunförbundet Stockholms Län och Stockholms läns landsting. Övriga medlemmar är Regionförbundet Uppsala län, Regionförbundet Sörmland, Region Gotland, Mälardalsrådet och Västmanlands kommuner och Landsting. SEF:s medlemmar är lokala och regionala aktörer i Stockholmsregionen.

Grönboken är uppdelad i fyra avsnitt med frågor rörande programmets övergripande struktur, samhällliga utmaningar, konkurrenskraft samt grundforskning och Europeiska forskningsområdet. Under grönbokens fyra avsnitt nedan redovisas SEF:s synpunkter.

Inledning

Stockholmsregionens Europaförening välkomnar EU-kommissionens ansats att skapa ett gemensamt strategiskt ramverk för de EU-program som lyfts fram i grönboken, d.v.s. ramprogrammet för FoU (FP7), konkurrenskrafts- och innovationsprogrammet (CIP) och Europeiska Institutet för Innovation och Teknik (EIT) samt strukturfonderna. Grönboken är ett välkommet försök att skapa debatt kring viktiga frågor för Stockholmsregionens, Sveriges och Europas framtid.

En av nyckelfrågorna handlar om hur samhället ska gynna en ökad koppling mellan offentlig sektor och näringsliv samt forskning och innovation samt hur innovationer ska kommersialiseras och därmed leda till ökad tillväxt och bättre möjligheter i den globala konkurrensen. Innovationer är också nyckeln till många av de frågor som städer och regioner världen över brottas med dagligen; utsläpp, transporter och avfall för att nämna några exempel.

Stockholmsregionen är ett område till mångt och mycket byggt av innovationer och med innovatörer. I regionen finns flera universitet, utvecklade strukturer för innovationsstöd och det är också en födelseplats för många kunskapsbaserade och globala företag inom ICT, life science och verkstadsindustri. Som exempel har Stockholms stad sedan början av 1990-talet stöttat innovatörer genom *Innovation Stockholm* där personer med en idé har fått rådgivning för att kommersialisera sin idé. Stockholms stad har därutöver delat ut ett innovationsstipendium sedan 1985 där innovatörer har fått möjlighet att söka pengar för marknadsintroduktion. Liknande innovationsstöd finns också på andra platser i regionen. I Uppsala arbetar till exempel klusterorganisationen Uppsala BIO mycket

Stockholm:
Box 38145, Södermalmsallén 36
S-100 64 Stockholm, Sverige
Tel: +46 (0)8 615 94 80
Fax: +46 (0)8 615 94 89

Bryssel:
Avenue Marnix 28
B-1000 Bryssel, Belgien
Tel: +32 (0)2 740 06 00
Fax: +32 (0)2 740 06 16

framgångsrikt genom BIO-X modellen som syftar till att omvandla forskningsidéer till innovativa lösningar inom life science-sektorn. Arbetet bedrivs i nära samarbete med industrin och slutmålet är ett "proof of concept" för en konkurrenskraftig ny produkt. Inom Landstinget Uppsala län har man bland annat satsat på att bygga upp innovationsslussar i vården. Det handlar både om att tillvarata de goda idéer som sjukvårdspersonalen besitter (en väg ut) men också skapa strukturer för utomstående aktörer att testa och utveckla sina produkter i reell miljö (en väg in).

En av de viktigaste lärdomar SEF har dragit är att det idag saknas kapital för det viktigaste steget; kommersialiseringen. Finns det inte pengar till kommersialisering så blir det heller inte fler arbetstillfällen. En viktig princip i innovationssatsningarna i regionen är därför att produkten ska ha en möjlighet att kommersialiseras, vilket även bör genomsyra kommande program inom EU.

Att arbeta tillsammans för att uppnå målen för Europa 2020

1. Hur kan det gemensamma strategiska ramverket göra EU:s finansiering av forskning och innovation attraktivare och mer lättåtkomlig för deltagarna? Vad behövs förutom en enda kontaktpunkt med gemensamma IT-verktyg, ett enda informationsställe som stöd, en förenklad uppsättning finansieringsinstrument som utan avbrott täcker hela innovationskedjan, och ytterligare steg mot minskad byråkrati?

SEF anser att det strategiska ramverket behöver en nära och tydlig koppling till de behov som finns på marknaden, så att mottagarna av stöd kan fokusera på verksamheten. En förenkling av administrationen kring projekten är naturligtvis högst på önskelistan. De förslag som indikeras i form av en enda kontaktpunkt med gemensamma IT-verktyg, en så kallad one-stop-shop för stöd, och en strömlinjeformad uppsättning av finansieringsinstrument bör genomföras. Detta skulle underlätta enormt för alla intressenter och stimulera fler excellenta projektansökningar.

Det är också ett välkänt faktum att projektdeltagare spenderar alltmer tid på projektadministration vilket sker på bekostnad av utveckling och resultat. Om EU på allvar syftar till att konkurrera med till exempel USA, Kina och Indien måste den administrativa bördan sjunka betydligt. Införande av ett förtroendebaserat system för ekonomisk redovisning och harmonisering av regler och krav skulle vara viktiga steg på vägen till ökad vetenskaplig produktivitet och tillväxt i Europa. Vidare måste kopplingen mellan forskning, innovation och kommersialisering tydliggöras tidigt i processen.

En generell synpunkt på medel som fördelas från såväl EU-nivå som nationell nivå är att dessa tenderar till att svara mot politiska behov, snarare än de verkliga behoven hos företagare och innovatörer, vilket gör det svårare att utnyttja dessa medel. Det är viktigt att EU-kommissionen strävar efter en programskrivning som utgår från brukarna enligt subsidiaritetsprincipen.

2. Hur ska EU:s finansiering på bästa sätt omfatta hela innovationskedjan från forskning till marknadsintroduktion?

Genom att efterfråga koppling mellan forskning, innovation och kommersialisering som en förutsättning att få medel. Det bör också skapas incitament och strukturer så att resultaten från forskningsprojekt förädlas och går vidare till nästa etapper av innovationskedjan. Nya, förädlade projektförslag som baseras på tidigare projektresultat skulle till exempel kunna vara prioritetshöjande i ansökningsomgångar som riktar in sig på senare skeden i kommersialiseringprocessen (FP7, EIT, CIP, ERUF).

Den offentliga sektorn har en särskild roll i denna kedja och behöver därför stöd som är inriktat på att utveckla nödvändiga infra- och samverkansstrukturer. EU-finansiering bör även fortsättningsvis riktas mot innovationsstödjande insatser som exempelvis stimulerar samarbete och investeringar i infrastruktur för forskningskommersialisering och uppmuntrar företag och andra aktörer att anta och assimilera nya idéer och forskningsresultat.

Innovationer (oavsett om det rör sig om processer, sociala eller produktinnovationer) som är avsedda att tillämpas inom hälso- och sjukvården behöver ges utrymme att testas på den tilltänkta marknaden. Vissa innovationer, och då särskilt vad gäller CE-märkning och läkemedelsutveckling, kräver dessutom enligt lagar och regler vissa moment som endast hälso- och sjukvården kan tillhandahålla. Dessa lagar och regler är viktiga bland annat för hög patientsäkerhet, och det är därför också viktigt att beakta att lagkraven inte förenklas så att medborgares hälsa äventyras till fördel för tillväxten.

5. Vilken balans bör finnas mellan mindre, riktade projekt och större, strategiska?

SEF anser att EU-kommissionen bör eftersträva större fokus på att stödja stora strategiska projekt. Där menar SEF att EU-deltagande kan ge störst mervärde. För mindre projekt finns det ofta andra finansieringskällor.

6. Hur ska kommissionen se till att det råder balans mellan en unik uppsättning regler som tillåter kraftiga förenklingar och nödvändigheten av ett visst mått av flexibilitet och mångfald för att uppnå målen för olika instrument, och samtidigt ta hänsyn till behoven hos olika stödmottagare, framförallt små och medelstora företag?

Det är möjligt att tillämpa olika regler för olika typer av organisationer/mottagare, samt skilda ersättningsnivåer för olika aktiviteter. Men dessa regler måste vara desamma för de enskilda organisationerna i samtliga program. Detta inkluderar program och stödåtgärder utanför ramprogrammet såsom Interreg. Ett sådant system skulle göra deltagandet i EU:s finansieringsprogram mer öppet och lättförståeligt, till förmån för små och medelstora företag och akademi i synnerhet.

Se även fråga 2.

7. Hur ska man mäta om EU:s finansiering av forskning och innovation varit framgångsrik? Vilka prestandaindikatorer bör användas?

Tillväxt och innovation sker först när innovationen når och sprids på en marknad. Det ligger givetvis i det offentliga intresse och ansvar att bidra till detta genom att agera legitim marknadsaktör som beställare och/eller användare av nya innovationer. Det är dock flera steg dit. För att bli framgångsrik behövs olika former av riktade stöd till den offentliga sektorn, som i sin mångfald av branscher och sektorer, har varierande förutsättningar för att införa innovationsvänlig upphandling och stödja introduktionen av innovationer på marknaden. Utveckling av innovationsvänlig upphandling bör därför uppmuntras. Det bör samtidigt betonas att det bör vara upp till varje upphandlande enhet att själv avgöra sina behov och mål för upphandlingen.

Prestandaindikatorer som EU-kommissionen avser använda bör återspegla den mångfald som finns inom området forskning och innovationer. Det vore önskvärt att olika former av innovation och

möjligheterna för att immaterialrättsligt skydda dem, beaktas i prestandaindikatorerna. SEF har under en tid noterat förändringar i immaterialrättsliga strategier. Exempelvis är det inte alltid strategiskt bäst att söka patent för vissa typer av produkter, särskilt tjänster. Vad gäller organisationsinnovationer kan det till och med vara omöjligt. Därför vill SEF uppmuntra EU-kommissionen att tillämpa en bred palett av prestandaindikatorer som inte missgynnar viss form av innovation.

Prestandaindikatorerna bör med fördel ha en tydlig och relevant koppling till Europa 2020-målen.

8. Hur ska EU:s finansiering av forskning och innovation förhållas till regional och nationell finansiering? Hur ska finansieringen komplettera dels medel från den framtida sammanhållningspolitiken, som ska hjälpa mindre utvecklade regioner i EU, dels programmen för landsbygdsutveckling?

Innovationskraften och möjligheten till en framgångsrik kommersialisering ligger i städerna och regionerna, som också är naturliga partners i detta arbete. Exempelvis medför urbaniseringen vissa problem där innovationer är en naturlig del av lösningen. För sammanhållningen i Europa är det också viktigt att innovativa lösningar sprids och kommer ett större territorium till gagn. För att åstadkomma detta vore det fördelaktigt om landsbygdsprogrammet integrerades och hanterades som en del av strukturfonderna. EU:s program kan tjäna som katalysator för utvecklingen.

När det gäller utmaningar som definierats inom ramen för EU:s makroregionala strategier, Östersjöstrategin och Donaustrategin, hanteras de bäst inom ramen för strukturfondernas mål om territoriell sammanhållning. Dessa så kallade Interreg-program bör emellertid stimulera ett ökat deltagande från företag och akademi. Detta kan bland annat åstadkommas genom att deltagarna garanteras samma ersättningsnivåer och villkor som understödjer ramprogrammet för forskning och innovation. Strukturfonderna bör också kunna användas för att stimulera samarbete och investeringar i infrastruktur för forskningskommersialisering.

Att lösa samhällsproblem

9. Hur kan ökad fokusering på samhällsproblem påverka balansen mellan forskning som drivs av nyfikenhet och verksamhet som är programstyrd?

Forskning och innovationer är en naturlig del av samhällsutvecklingen och det är önskvärt att få en starkare koppling mellan dessa. Det finns en rad exempel på nyttiga innovationer som kommer ur ett samhällsproblem. Här kan nämnas att Stockholms stad genom offentliga upphandlingar exempelvis skapat miljöstadsdelen Hammarby Sjöstad och nu pågår planeringen för Norra Djurgårdsstaden som är nästa steg för en hållbar utveckling. Erfarenheterna från dessa projekt används sedan i andra stadsutvecklingsområden i Stockholm. Ett annat praktiskt exempel är ett företag som fick uppdraget att leverera lösningar på sopsugar till Hammarby Sjöstad. Företaget har gått från att driva sin verksamhet i garaget till att vara ett globalt företag som levererar lösningar till den asiatiska marknaden.

10. Bör det finnas utrymme för "nedifrån och upp"-verksamhet?

Genom att använda så kallade innovationsvänliga upphandlingar kan städer och regioner medverka till att fler innovationer kommersialiseras och förhoppningsvis skapar fler arbetstillfällen. Det är ett bra exempel på att efterfråga lösningar på ett problem.

Det bör också vara möjligt för regioner som står inför gemensamma utmaningar att formulera en frågeställning som forskningsområdet får i uppdrag att lösa (jmf ESPON Prio 2: Targeted analysis).

11. Hur kan man se till att EU:s finansiering av forskning och innovation på bästa sätt stödjer politikutformning och framtidsinriktad verksamhet?

Det är viktigt att forskningsresultaten förädlas och inte läggs på hyllan efter avslut. En förutsättning är därför att det anordnas konferenser och forum där resultaten från forskningsprojekt presenteras för relevanta målgrupper i Europa. Informationsspridningsaktiviteter inom projekten tenderar av olika skäl (brist på intresse, tid, incitament) att hastas fram och därför bör EU-kommissionen ta direkt ansvar för att organisera möten och konferenser som samlar in resultat från relaterade projekt och presenterar dessa för inbjudna intressenter.

EU-kommissionen bör även uppmuntra, bland andra regionala beslutsfattare, att i större utsträckning ta del av forskningsprojekt. Detta kan göras som fullvärdiga parter, som associerade partners eller som medlemmar i Scientific Advisory Board. På detta sätt kan politiskt styrda organisationer på olika administrativa nivåer ta del av relevant kunskapsunderlag inför beslutsfattande.

Vidare kan forskning inom samhällsvetenskap och humaniora spela en central roll för att hantera stora utmaningar kopplade till hållbar urbanisering, åldrande befolkning, energi, gröna transporter, konkurrenskraft, sysselsättning och EU-medborgarnas säkerhet. För att styra insatserna mot samhällets behov bör denna typ av forskning också ges riktat finansieringsstöd. Förslaget är att det införs ett särskilt program med titeln "Forskning till förmån för den offentliga sektorn". Denna skulle kunna innehålla inslag där offentliga aktörer får möjlighet att formulera sin forskningsfråga (se även fråga 10 och 14).

Se också fråga 22 som hävdar vikten av att det offentliga ansvar för forskning även bör styras av medborgarnas behov, t ex i Stockholms läns landstings fall: patientperspektivet.

12. Hur kan man förbättra Gemensamma forskningscentrets roll i fråga om att stödja politikutformning och ta itu med samhällsproblem?

Forskningscentret kan ha ett närmare samarbete mellan näringsliv, offentlig sektor och akademi för att få ett bättre kunskapsunderlag inför beslutsfattandet. Forskningscentret kan också ansvara för att förklara och överföra resultat och kunskapsunderlag från ramprogrammet till politiker, beslutsfattare, intressenter, slutanvändare, etc.

Att förbättra konkurrenskraften

14. Hur ska EU:s finansiering på bästa sätt ta hänsyn till innovationens hela bredd, inklusive icke-teknisk innovation, miljöinnovation och social innovation?

Ett sätt för att bättre ta tillvara på innovationens bredd är att utlysa olika typer av program eller liknande för att stimulera en större bredd av innovationer. Bland annat bör forskningsresultat från samhällsvetenskap och humaniora bättre tillvaratas. Inom den offentliga sektorn (till exempel inom hälso- och sjukvården) har många innovativa idéer om hur stora samhälleliga utmaningar ska lösas fötts. Därför bör ett program som drivs av krav och behov införas under rubriken "Forskning till förmån för den offentliga sektorn". Stockholms stad har exempelvis under åren sett att antalet tjänsteinnovationer har ökat vad gäller ansökningarna till innovationsstipendiet, vilket är naturligt i en alltmer informations-, och tjänstebaserad ekonomi.

Möjligheterna till så kallade open innovations bör utredas närmare.

15. Hur kan man förstärka industrins deltagande i EU:s forsknings- och innovationsprogram? Hur ska man stödja gemensamma teknikinitiativ (som de som lanserades i det aktuella ramprogrammet) eller olika former av offentlig-privata partnerskap? Vilken roll bör europeiska teknikplattformar spela?

Genom att uppmuntra innovationsvänliga upphandlingar, där städer och offentliga organ frågar efter lösningar på problem, snarare än efter en specifik produkt.

Erfarenheten från den regionala nivån är att riskbilden i dagsläget är för stor för små- och medelstora företag. De har svårt att avsätta de resurser som krävs för projektansökan. Tidsintervallet för gallringen av inkomna projektansökningar är lång och i slutändan kan det bli avslag. Detta bör tas i beaktande i programutformningar. Två saker som skulle kunna skapa incitament för industrin att delta i högre utsträckning är en harmonisering av regler och villkor som kan göra programmen mer tillgängliga samt införandet av "first market movers" (ger företag en tydlig fördel att delta).

19. Bör man införa nya sätt för att stödja forskning och innovation, främst genom offentlig upphandling, inklusive regler om förkommersiell upphandling, och/eller priser?

Se fråga 15 - Genom att uppmuntra innovationsvänliga upphandlingar, där städer och offentliga organ frågar efter lösningar på problem, snarare än efter en specifik produkt.

Att förstärka Europas vetenskapliga bas och det europeiska forskningsområdet

22. Hur kan EU-stöd hjälpa medlemsländerna att bygga upp spetskompetens?

SEF stödjer EU-kommissionens ansats men vill även betona att spetsforskning inte räcker som inriktning utan måste kompletteras av bredd för att dels nå spetsområdena och dels stödja samhällets utmaningar. Stockholms läns landstings FoU-engagemang bedrivs exempelvis till stor del utifrån ett patientperspektiv och ska därför rikta in sig på förebyggande och hälsofrämjande forskning liksom patientsäkerhet. Det betyder att landstinget lägger stor vikt vid en fortsatt bred ansats inom forskning och utveckling eftersom hälso- och sjukvårdens behov kräver såväl bredd som spetsforskning. Det är därför viktigt att betona riskerna med att utforma ett ramverk som främjar spets eftersom detta bedöms underminera bredd inom den kliniska forskningen. Dessutom behövs

en bred bas för att kunna nå spets och dessa två ansatser bör därför inte betraktas som två separata företeelser. Landstinget har noterat signaler från den medicinkliniska forskningen som bedriver patientnära klinisk forskning. En välvillig tolkning av signalerna är att ambitionen att bedriva spetsforskning medfört konsekvenser för finansieringen av tillämpad behovsdriven forskning. Det är därför viktigt att inte etablera normgivande struktur till nackdel för tillämpad och behovsdriven klinisk forskning.

Ytterligare en aspekt av EU-kommissionens avisering att underlätta spetskompetens av världsklass är att den riskerar vidare fragmentering inom vissa forskningsområden. Inom den medicinska forskningen undersöks möjligheterna till, och en viss strävan har påbörjats, att konsolidera forskning och kunskap till regionernas universitetssjukhus. Syftet är att effektivisera nyttjandet av resurserna inom landets egna gränser och tillhandahålla patienter nationellt sett den bästa sjukvården inom vissa specifika områden. I framtiden kan det tänkas vara möjligt att utvecklingen går åt etablering och konsolidering av europeiska specialistcenter där europeiska medborgare, oavsett medborgarskap, kan erbjudas sjukvård av världsklass. Vissa bedömare menar att det är framtida utvecklingsmöjligheter för att effektivisera nyttjandet av resurser och en rationell utveckling. Ett alltför stort fokus på att bygga upp individuell spetskompetens inom Europa riskerar motverka konsolideringen av specialistsjukvård. Det gäller alltså att avväga stödet till forskningens och utvecklingens olika nivåer.

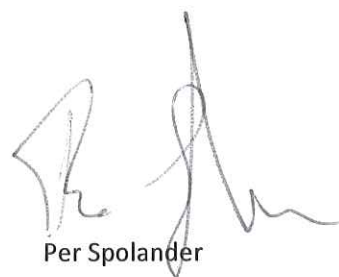
Stockholm den 19 maj 2011

För Stockholmsregionens Europaförening

Sten Nordin

Ordförande

Per Spolander

VD